Euroopa Parlament
2024-2029

Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon

2025/2240(INI)

20.11.2025

RAPORTI PROJEKT

Euroopa Parlamendi soovituse kohta nõukogule ELi prioriteetide kohta ÜRO naiste staatuse komisjoni 70. istungjärguks
(2025/2240(INI))

Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon

Raportöör: Lina Gálvez

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI SOOVITUSE PROJEKT 3

SELETUSKIRI 7

EUROOPA PARLAMENDI SOOVITUSE PROJEKT

nõukogule ELi prioriteetide kohta ÜRO naiste staatuse komisjoni 70. istungjärguks (2025/2240(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ÜRO naiste staatuse komisjoni 70. istungjärku, mis toimub 2026. aasta märtsis, selle prioriteetset teemat „Ensuring and strengthening access to justice for all women and girls, including by promoting inclusive and equitable legal systems, eliminating discriminatory laws, policies, and practices, and addressing structural barriers“ (Kõigi naiste ja tütarlaste jaoks õiguskaitse kättesaadavuse tagamine ja tugevdamine, sealhulgas kaasavate ja õiglaste õigussüsteemide edendamise, diskrimineerivate seaduste, poliitika ja tavade kaotamise ning struktuursete tõkete kõrvaldamise kaudu) ning sellel läbivaadatavat teemat „Women’s full and effective participation and decision making in public life, as well as the elimination of violence, for achieving gender equality and the empowerment of all women and girls“ (Naiste täielik ja tõhus osalemine ja otsuste tegemine avalikus elus ning vägivalla kaotamine, et saavutada sooline võrdõiguslikkus ning võimestada kõiki naisi ja tütarlapsi),

– võttes arvesse ÜRO 18. detsembri 1979. aasta konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta,

– võttes arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, nimelt põhimõtet, et kedagi ei tohi kõrvale jätta, ja eelkõige kestliku arengu eesmärki nr 5, millega püütakse saavutada sooline võrdõiguslikkus ja tagada naistele võrdsed õigused majandusressurssidele ning juurdepääs omandile ja kontrollile maa ja muude omandivormide, finantsteenuste, pärandi ja loodusvarade üle, ning kestliku arengu 10. eesmärki, millega püütakse kaotada diskrimineerivad seadused, poliitika ja tavad ning edendada asjakohaseid õigusakte, poliitikat ja meetmeid,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 20, 21, 23 ja 47,

– võttes arvesse komisjoni ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta ühisteatist „ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmas tegevuskava (GAP III) – ambitsioonikas tegevuskava soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamiseks ELi välistegevuses“ (JOIN(2020)0017), milles esitatakse ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava aastateks 2021–2025,

– võttes arvesse komisjoni 7. märtsi 2025. aasta teatist „Naiste õiguste tegevuskava“ (COM(2025)0097), milles kinnitatakse taas ELi pühendumust soolisele võrdõiguslikkusele,

– võttes arvesse komisjoni 5. märtsi 2020. aasta teatist „Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ (COM(2020)0152),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava

toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK[1],

– võttes arvesse komisjoni 2021.–2027. aasta õigusprogrammi, millega toetatakse rahaliselt tsiviil- ja kriminaalasjades tehtavat õigusalast koostööd, näiteks kohtunike ja muude õigusala töötajate koolitamist ning kodanike ja ettevõtjate tõhusat juurdepääsu õigusemõistmisele,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõiget 2,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 121,

– võttes arvesse naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni raportit (A10-0000/2025),

A. arvestades, et naiste ja meeste võrdõiguslikkus on üks ELi aluspõhimõtteid; arvestades, et soolise võrdõiguslikkuse peavoolustamist ja valdkonnaülest lähenemisviisi tuleks rakendada kõikides ELi poliitikavaldkondades ja neisse lõimida; arvestades, et sise- ja välispoliitika peaksid jääma järjepidevaks ja sidusaks, et tagada inimõiguste, demokraatia ja soolise võrdõiguslikkuse tõhus ja usaldusväärne edendamine kogu maailmas;

B. arvestades, et naiste õigused ja sooline võrdõiguslikkus ei ole üksnes põhilised inimõigused, vaid ka inimarengu edendamise, vaesuse vähendamise ning rahumeelse, jõuka ja kestliku maailma saavutamiseks vajaliku aluse rajamise eeltingimused;

C. arvestades, et õiguskaitse kättesaadavus on rahvusvahelises õiguses laialdaselt tunnustatud põhiline inimõigus, keskne mõiste laiemas õigusvaldkonnas ning õigusriigi ja demokraatia nurgakivi; arvestades, et EL tunnustab õiguskaitse kättesaadavust Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 põhiõigusena;

D. arvestades, et naiste juurdepääs õigusemõistmisele on jätkuvalt keeruline ja kriitiline probleem kõigis maailma piirkondades;

E. arvestades, et naised on kogu maailmas kohtusüsteemi ja prokuratuuri kõrgeimatel tasanditel endiselt märkimisväärselt alaesindatud, eelkõige juhtivatel ametikohtadel, nagu kohtute eesistujad, ülemkohtunikud ja prokuratuuride juhid;

F. arvestades, et ÜRO edendab aktiivselt naiste suuremat osalemist kohtusüsteemis sihtotstarbeliste algatuste ja kampaaniate kaudu; arvestades, et naiste suuremat esindatust kohtuasutustes on seostatud ohvrikesksema lähenemisviisi edendamisega õigusemõistmises;

G. arvestades, et naistevastane vägivald ja perevägivald kujutavad endast põhiõiguste rikkumist; arvestades, et õigussüsteemid peavad vastama soolise vägivalla ohvrite erivajadustele, tagades piisava kaitse ja õiguskaitsevahendid; arvestades, et paljud

[1] ELT L 315, 14.11.2012, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj.

naised seisavad endiselt silmitsi märkimisväärsete takistustega väärkohtlemisest teatamisel ja õigusabile juurdepääsul;

H. arvestades, et kohtulikud stereotüübid ja valitsevad soonormid võivad takistada õigusemõistmist vägivalla ohvriks langenud ja selle üleelanud naiste jaoks;

1. edastab nõukogule järgmise soovituse:

a) kinnitada ELi vankumatut pühendumust soolisele võrdõiguslikkusele ja tagada, et naiste õigusi rakendatakse täielikult kõigis ELi välistegevuse aspektides, kasutades selleks piisavalt rahastatud, soorolle ümberkujundavat, kaasavat ja intersektsionaalset lähenemisviisi;

b) tagada Euroopa Parlamendi ning selle naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni täielik kaasamine otsustusprotsessi seoses ELi seisukohaga ÜRO naiste staatuse komisjoni 70. istungjärguks; tagada, et parlamendil oleks enne läbirääkimisi piisav teave ning juurdepääs ELi seisukohta käsitlevale dokumendile; parandada veelgi rohkem institutsioonidevahelist koostööd, sealhulgas läbirääkimiste ajal, et võtta parlamendi prioriteete nõuetekohaselt arvesse;

c) kinnitada oma tugevat toetust ÜRO Soolise Võrdõiguslikkuse ja Naiste Õiguste Edendamise Agentuuri (UN Women) tööle, mis on keskne osaleja ÜRO süsteemis, mille eesmärk on edendada kõigi naiste õigusi ja tuua kokku kõik asjaomased sidusrühmad, et tekitada poliitilisi muutusi ja koordineerida meetmeid; kutsuda kõiki ÜRO liikmesriike ja ELi üles tagama agentuuri UN Women piisav rahastamine;

d) tagada, et Euroopa ja rahvusvahelised vahendid oleksid täiendavad ja ambitsioonikad ning sisaldaksid kindlaid ja sisulisi sätteid naiste võimestamiseks ja õiguskaitse kättesaadavuse tagamiseks, ning võtta arvesse, et õigus tasuta õigusabile on sellega seoses väga oluline; tagada, et EL näitaks üles tugevat juhtrolli ja võtaks vastu ühtse seisukoha kaasavate ja erapooletute kohtusüsteemide suhtes, mis on kättesaadavad kõigile, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate ja haavatavate naiste rühmadele, kellel esineb sageli takistusi õiguskaitse kättesaadavusel institutsioonilise suutlikkuse puudujääkide, sotsiaal-kultuuriliste põhjuste ja diskrimineerimise tõttu; uurida soolise vägivalla erikohtute rakendamist; toetada terviklikke õigusraamistikke, mis kaitsevad naiste õigusi ning tagavad naiste täieliku ja võrdse osalemise nii riigisisese kui ka rahvusvahelise õiguse alusel;

e) kohaldada soolise võrdõiguslikkuse peavoolustamist ja sooteadlikku eelarvestamist kõigis ELi poliitikavaldkondades, sealhulgas välistegevuses; rõhutada, et riigid peavad eraldama piisavalt rahalisi vahendeid sooteadliku õigusabi ja tugiteenuste jaoks, eelkõige soolise vägivalla üleelanute jaoks, ning piisava juurdepääsu hüvitisele, kuna olemasolevad tõkked mõjutavad naiste juurdepääsu õigusemõistmisele ebaproportsionaalselt;

f) kiirendada rahvusvaheliste kohustuste täitmist, et veelgi rohkem ennetada naiste- ja tütarlastevastase vägivalla kõiki vorme nii avalikus kui ka erasektoris ja neile reageerida, sealhulgas naiste suguelundite moonutamine, sundabielud, intiimse või manipuleeritud materjali nõusolekuta jagamine, küberjälitamine, küberahistamine,

küberliputamine ning küberruumis vägivallale või vihkamisele õhutamine;

g) võtta meetmeid, et täielikult täita soolise võrdõiguslikkuse ja naiste võimestamise valdkonnas võetud kohustusi, tagades naiste võrdsete inimõiguste ja põhivabaduste kaitse ilma diskrimineerimiseta, et edendada nende osalemist avalikus elus;

h) rõhutada, et naiste õigused ja sooline võrdõiguslikkus on põhilised inimõigused, mis on olulised õigusriigi, vastupanuvõimelise ja kaasava demokraatia jaoks, ning need on ELi põhiväärtused; toonitada, et on kahetsusväärne, et miljonid naised ja tütarlapsed seisavad eelkõige konfliktide ja ümberasustamisega seoses jätkuvalt silmitsi diskrimineerimise, vägivalla ning väärikuse ja tegevusvõimekuse eitamisega; korrata, et vägistamine on endiselt üks levinumaid inimõiguste rikkumisi kogu maailmas; kinnitada, kui tähtsad on vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvad õigusaktid;

i) edendada naiste esindatust kohtusüsteemis ja selle juhtorganites, et kõrvaldada patriarhaalse ja meestekeskse kohtusüsteemi poolt põlistatavad struktuursed tõkked;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev soovitus nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning teavitamise eesmärgil ELi inimõiguste eriesindajale.

SELETUSKIRI

Naiste ja meeste võrdõiguslikkus on üks Euroopa Liidu põhimõtteid. Soolise võrdõiguslikkuse peavoolustamist ja valdkonnaülest lähenemisviisi tuleb rakendada kõikides ELi poliitikavaldkondades ja neisse lõimida, tagades kooskõla sise- ja välistegevuse vahel, et edendada inimõigusi, demokraatiat ja soolist võrdõiguslikkust kogu maailmas. Naiste inimõigused ja sooline võrdõiguslikkus ei ole üksnes põhiõigused, vaid ka arengu ja vaesuse vähendamise ning rahumeelse, jõuka ja kestliku ühiskonna eeltingimused.

Õiguskaitse kättesaadavus, mis on sätestatud rahvusvahelises õiguses ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47, on õigusriigi ja demokraatia seisukohast keskse tähtsusega. Samas on naiste juurdepääs õigusemõistmisele jätkuvalt keeruline ja kriitiline probleem kõigis piirkondades. Naised on kohtusüsteemi ja prokuratuuri kõrgeimatel tasanditel endiselt märkimisväärselt alaesindatud, eriti juhtivatel ametikohtadel, nagu kohtute eesistujad, ülemkohtunikud ja prokuratuuride juhid. Samal ajal takistavad kohtulikud stereotüübid ja valitsevad soonormid õigusemõistmist vägivalla ohvriks langenud ja selle üleelanud naiste jaoks.

ÜRO on edendanud naiste suuremat osalemist kohtusüsteemis ning tõenditest ilmneb, et naiste suurem esindatus kohtuasutustes edendab ohvrikesksemat lähenemisviisi õigusemõistmisele. See on eriti oluline, kui reageeritakse naistevastasele vägivallale ja perevägivallale, mis kujutavad endast põhiõiguste rikkumist. Õigussüsteemid peavad vastama ohvrite vajadustele, tagades piisava kaitse ja õiguskaitsevahendid, kuid paljud naised seisavad endiselt silmitsi märkimisväärsete takistustega väärkohtlemisest teatamisel ja õigusabile juurdepääsul. Paljud naised ja tütarlapsed, eelkõige need, kes puutuvad kokku mitmekordse ja läbipõimunud diskrimineerimise vormidega, kogevad kohtusüsteemi kohana, kus ei suhtuta haavatavate rühmade tegelikkusesse piisava tundlikkusega.

Käesolevas soovituses palutakse nõukogul kinnitada taas ELi pühendumust soolisele võrdõiguslikkusele ja tagada, et naiste õigusi rakendatakse täielikult kõigis ELi välistegevuse aspektides, kasutades selleks kaasavat, intersektsionaalset ja piisavalt rahastatud lähenemisviisi. Samuti rõhutatakse selles vajadust kaasata Euroopa Parlament ning selle naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon täielikult ELi seisukoha kujundamisse ÜRO naiste staatuse komisjoni 70. istungjärguks.

Soovituses lubatakse ka tugevat toetust agentuurile UN Women kui kesksele osalejale ÜRO süsteemis naiste õiguste edendamiseks ning kutsutakse kõiki ÜRO liikmesriike üles tagama koos ELiga piisavad rahalised vahendid. Selles toonitatakse, kui olulised on ambitsioonikad ja täiendavad Euroopa ja rahvusvahelised vahendid, mis sisaldavad kindlaid sätteid, et tagada naiste võimestamine ja õiguskaitse kättesaadavus, sealhulgas juurdepääs õigusabile ja soolise vägivalla erikohtute loomise arutamine. Naiste õiguste kaitsmine tõhusate kohtusüsteemide kaudu sillutab teed õiglasema ühiskonnani kooskõlas kestliku arengu tegevuskava 2030 tõhusa rakendamisega.

Lõpetuseks rõhutatakse soovituses vajadust soolise võrdõiguslikkuse peavoolustamise ja sooteadliku eelarvestamise järele kõigis ELi poliitikavaldkondades, rahvusvaheliste kohustuste kiirendamise järele, et hoida ära igasugune naiste- ja tütarlastevastane vägivald, ning naiste võrdse esindatuse edendamise järele kohtusüsteemis. Naiste õigused ja sooline

võrdõiguslikkus on olulised õigusriigi, vastupanuvõimelise demokraatia ja ELi põhiväärtuste jaoks ning liit peab võtma nende õiguste tegeliku tagamise kindlustamisel juhtrolli. Õiguskaitse kättesaadavus kõigi jaoks on õiglase ja kaasava ühiskonna võti ning sisulise soolise võrdõiguslikkuse ja inimõiguste eeltingimus.